

a banditájával el kell intézni a dolgot olyan eszközökkel, amilyenekkel ők dolgoznak. Ez a forradalom érdeke.

* *

Miért zárják ki a kommunistákat a szociáldemokrata pártból — „Az Ujság” szerint? A Munkástanács határozatáról adván hírt, „Az Ujság” című lap a maga külön információja alapján azt is megírja, hogy miért zárják ki a kommunistákat a szociáldemokrata pártból? Szerinte a következők miatt:

...A Munkástanács annak idején ugyanis a koalíciós kabinet megoldása mellett foglalt állást, azzal a kikötéssel, hogy a Károlyi-pártból kizsorítják a reakciósokat. A Munkástanács e kikötésére viszont a Károlyi-párt azt a követelést állította föl, hogy a szociáldemokrata párt erősebb rendszabályokat léptessen életbe a kommunistákkal szemben. A Károlyi-párt kétválasztása szombaton megtörtént már és erre a szociáldemokrata pártnak és a Munkástanácsnak is *eleget kellett tennie* a megállapodásnak.

Előrebocsátván, hogy a kommunistákra vonatkozóan a Károlyi-párttal *semmiféle megállapodás nem történt*, azt mondhatnánk, hogy „Az Ujság” már megint sunyi, már megint esunyán rosszhiszemű, mert hiszen rendelkezésére állott a Munkástanács üléséről szóló részletes és hiteles tudósítás és ebből megtudhatta, mely okok kényszerítették a Munkástanácsot ismeret elhatározására? Azonban nem mondjuk azt, hogy csak sunyi és csak rosszhiszemű. Inkább bürgyúnak látszik az eljárása. De mert ebben is van jókora rosszhiszeműség, azért kell megemlíteni és megbélyegezni.

A kommunistákról hozott határozatot reprodukálván, hasonló mesét talál föl a „Pester Lloyd” is. A két mese között megvan az a kis különbség, hogy míg „Az Ujság” a Károlyi-párt, a „Lloyd” a kormány polgári tagjai között kötött megállapodás végrehajtásának jelzi a Munkástanács határozatát. A „Lloyd” hazudozása, rosszhiszemű tudatos hazudozása éppen olyan utálatos, mint „Az Ujság”-é és a hazudozások a *perfid rágalmaszások folytatása alkalmadtán egyformán kiprovoválja a megtorlást*.

A Nemzeti Tanács végrehajtó bizottsága szerdán délben Hock János elnöklésével ülést tartott, amelyen a kormány képviselőiben Nagy Vince belügyminiszter is rész vett. A belügyminiszter előterjesztést tett a tervezett közszociális törvényhatósági választásokról, valamint Budapest főváros néptanácsának összeállításáról. Részletesen beszámolt ezenkívül a külpolitikai helyzetéről is. A Nemzeti Tanács a kormány bejelentését örömmel vette tudomásul. Ezután folyó ügyeket intéztek el.

Ady Endre temetése.

* *

Tízretek kísérték utolsó útjára. — A kormány, a Szociáldemokrata Párt, a Radikális Párt, a különböző irodalmi testületek, az újságírók és a diákság bucsuja.

Egyedülálló, töretlen új utakon járó nagy emberek sorsa: amíg élnek, amíg dacosan, meg nem alkuvóan hirdetik, harsogják az új idők új nagy dalait és döngetik az álmos agyakat, addig nem látják, nem értik meg őket, vagy ha olyan erős és forradalmár egyéniségek, mint aminő Ady Endre is volt, összeröffennek ellene a szükagynak és gonoszak, marják, tépik és feléje ragnak. Csak amikor ezek a kiváltságosak távoznak vagy már nagyon megszire vannak, akkor tekintenek utánuk megrendülten és akkor adóznak nekik az elismeréssel.

Ady Endrének is ez lett volna a sorsa, ha meg nem éri az általa meglátott új idők beteljesülését. Az ő megálmodott forradalma volt az, amely itt beteljesült, amely megrázta, fölrázta az átokülte álmos magyar rónát. És ez az ő forradalma, ez az ő új forradalmi népe a megértésnek, értékelésnek és elvesztése miatt érzett megdöbbenésnek egész nagyságával állt a ravatala mellé, hogy elkészönjön tőle, megmondja neki: mi tudtuk, mi tudjuk, hogy te voltál itt egyik legnagyobb, hogy a miénk voltál, az újat akaróké, forradalmároké, a te álmaidat valóra váltó proletároké. Megmondja ezt neki és fölavassa őt ezeknek a döbbenetesen nagy időknek nagy emberévé. Azzá, ami volt, aminek mi mindig láttuk: az elnyomottak, az

élettel verekedők, az újat látók és újat akarók, a proletárok, forradalmárok és forradalmak prófétája és szentje.

Az ő forradalma és az ő forradalmi népe az őt megillető impozáns hódolattal és mélységes gyásszal kísérték el utolsó útjára.

* *

A temetésen, amely szerdán délután folyt le a Nemzeti Múzeum előcsarnokából, olyan nagy embertömeg jelent meg, hogy az első pillanatokban szinte a rend fölbomlásától lehetett tartani. Bent a kertben, az előcsarnok előtti térséget már jóval két óra előtt egészen megtöltötték a sűrű embersorok és lassan kint az egész nüst is a megjelent gyászolók ezreitől feketéltet.

A koporsó a fekete drapériával egészen bevont előcsarnokban volt fölrvatalozva, ahová két óraker megérkeztek a köztársaság elnökének, a kormánynak, a Nemzeti Tanácsnak, a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak, az irodalmi és újságírói testületeknek, a Radikális Pártnak a kiküldöttjei.

Mialatt künn egyre óriásibbá nőtt a gyászoló tömeg, bent megkezdődött a nagy halott becsuszatása. Az operaházi énekkar gyászda után *Haypál Benő* budai református lelkész mondott gyászbeszédet.

— Ady Endre, ugymond többek között, kálinista magyar volt. Mialatt irigység, rágalom és sötétség bántotta, ő a választott emberek nemes főlnyével haladt egyenesen a maga töretlen útján. Akkor hazátlanak mondták, mert az emberiség szolidaritásának megtépett virágait öntözgette. Egész élete szenvedés volt másokért és másokkal. És most egy ország gyászoló nemzete kíséri utolsó útján.

Utána *Kunfi Zsigmond* elvtárs, közoktatásügyi miniszter beszélt. A forradalomról megszületett magyar népköztársaság kormányának a nevében, a forradalmi megújodást szorgalmazó magyar nép nevében bucsuzom Ady Endrétől — mondotta — akinél tüzezebb, gyújtogatóbb esóvakkal senkisémet járt azalatt a nagy grófi széri alatt, amely a régi Magyarország volt. Aki hisz abban, hogy a félembereknek és félnemzeteknek készült szegyenkalodának össze kell zuzatnia a forradalom pörölyétől, aki hisz abban, hogy a zombéklakásu, nagyéti gémekek, a homályadaraknak, a halászó, hizlalt, nagynyaku gémekek ki kell irtódnok, aki hisz a forradalmak megújuló tüzeiben, annak megindult és gyászoló szívvel kell fejet hajtania Ady Endre ravatala előtt, amelyen kiterítve pihen a forradalom egyik nagy magvetője, a lelkek fölgyújtója, bátor cselekvések és akaratok ébresztetője. Mindannyian adóssai, öntudatos vagy eszméletlen neveltjei vagyunk ennek az oly korán és oly szörnyen rossz pillanatban kibobbant géniuszunk. A második magyar forradalom Petőfijétől kell most elbucuzni. Ady Endre költészete azok közül az értekek közül való, amit át kell menteni az új életbe. Az a kormány, amely azzal a bus és nehéz földadattal tisztelt meg, hogy a részvét és kegyelet szavait tegyem le Ady Endre koporsójára, igaznak érzi azt, amit a nének és nemzetnek, művészetnek és forradalmi akaratnak ez a nagy halottja prófétás szavakkal hirdetett:

Vagy boldok vagyunk és elveszünk egy málig.
Vagy ez a mi hitünk valóságra válik.

Móricz Zsigmond bucsuztatta ezután Adyt. Költői beszédében többek között ezeket mondotta: A forradalom költője éppen ez átalakult világszemlélet szellemi vezére fekszik ravatalon: megilleti őt a lelkeknek minden hódolata, tömjéne és aranya. Embertestvérünk fekszik itt, akinél egész élete abban telt el, hogy ő sirta el a mi bánatunkat, ő átkozta el a mi átkainkat, szerette mi helyettünk az emberiséget és ő szenvedett érettünk az emberektől. Itt járt közöttük, élt, halt közöttünk, embertestvérünk és prófétánk vala ő s egyre jobban látjuk, prófétánk vala. Ez volt Ady Endre, a próféta, a jós, aki elültette a lelkebe a jövődől világos gondolatát. Emlékezzetek Ady Endrére, emeljétek föl az ő igéit és hajtsátok végre az ő életének törvényét.

Vincze Sándor elvtárs, a szociáldemokrata párt nevében mondott nemes gondolatokkal teli bucsút. A magyar poétának soha el nem muló szeretetének virágait hoztam el Neked — mondotta többek között — nagyok közül is fejjel kimagasló, utunkat mutató, velünk és értünk harcoló poéta, drága Ady Endre. A ravatal, melyre föltette a halál törekeny testedet, beteg, fonnyadt derekadat, megnyulik és nőtőn nő és átfogja e feldarabolt ország minden faluját és városát, mély gyászba borítván itt az esték zümmjét és friss sóhaját a reggeleknek. Mi magyar proletárok mindig megtartunk és így látunk téged. Gyujtsatok meg elvtársak minden mécsét a beborult magyar ég alatt, éjesebb gyász sose iltte meg még egünköt, soha szebet, soha jobbat nem vesztettünk el. Bárhova vigye törekeny testedet az élet nagy törvénye, — Ady Endre itt maradsz velünk, amit irtál és sirtál, amit láttál és akartál, azért továbbra is állunk és élünk és ráteszük lábunk a magyar rögre és esküszünk, mozdulni fog ez is és minden eddigit jobbal pótolunk, vagy minden vész itt — ámen. — mindörökre.

Babits Mihály a „Nyugat” nevében, *Pikler Gyula* az Alkotó Művészek és Tudományos

Kutatók Szövetsége nevében, *Biró Lajos* az összes újságíró intézmények nevében mondott meghatározó beszédet. A ravatal előtt — mondotta —, amelyen korunk legnagyobb magyarja pihen, a magyar újságírók nevében hajtóm meg mély alázattal a fejem. Mostoha testvérei a betűben megrendült alázattal intenek bocsánatot a génuszoknak, aki ragyogást szóró életének hosszú, drága esztendeit töltötte közöttük. Az első hívei, az első apostolai, az első hittérítői a magyar újságírók voltak. Mi mély alázattal, könybeborult szemmel fordulunk utána fénycsóvás pályáján. Menj, nagy testvérünk, térj vissza a Fényhez, amelynek fia voltál. Mi köszönjük neked, hogy szomjas szemünknek megengedted, hogy világosságoddal elteljék. Köszönjük neked, hogy közöttünk jártál és mesterségünket megszentelted.

Jászi Oszkár a Társadalomtudományi Társaság rovében bocsuztatta Adyt. Egy gonosz, sötét, tunya, a múlttal visszaélő és a jövőt kigunyoló korszakban — ugymond — mindig a mi szerencsétlen népünknek szent vátesze, új horizontokat gyujtogató pilótája volt. Az Ady Endre szelleme vezessen bennünket e ragyogó cél felé, a szörnyű megpróbáltatások közepette.

A gyászbeszéd elhangzása után a koporsót és a koszorukat gyászkocsikra tették és a menet megindult a kerepesi temető felé. A Múzeumköruton ér végig a Rákóczi-úton ezer meg ezer ember födetlen fővel kísérte utolsó útjára a forradalmi Magyarország lánglelkű prófétáját.

Négy óra után ért a menet a kerepesi temetőbe. A főváros a főút mellett, Jókai sírjával szemben, adott diszszirhelyet. A koporsó leemelése közben a Munkásdalárda a „Miért oly borus...” dalt énekelte, azután *Kernstock Károly*, a radikális párt nevében bocsuzott Ady Endrétől. A Martinovits szabadjómivespáholy nevében *Schöpflin Aladár* beszélt. Meleg szavakkal emlékezett meg a huszéves barátságáról, amely őt Adyhoz köti. A Nemzeti Színház nevében *Beregi Oszkár*, utána a középiskolai diákok nevében *Neszetel Balázs* gimnáziumi tanuló beszélt. Azután a Munkásdalárda gyászenekének hangjai mellett, a pap rövid imája után, elföldelték a koporsót.